

ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις

Συντελεστικωτάτην καὶ τὰ μάλα χρήσιμον ὑπολαμβάνοντες τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν προπάτορσιν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως τῶν νέων, σταχυολογοῦμεν ἐκ διαφόρων εἰδικῶν συγγραφῶν τὰ κατωτέρω ἄτινα μετ' ὠφελείας καὶ ἐνδιαφέροντος πιστεύομεν ἀναγνωσθήσονται ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἀθηναίδος».

«Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἔθιμον νὰ ἀναρτῶσι πρὸ τῆς πύλης τοῦ οἴκου, ὅπου μὲν ἐγεννᾶτο ἄρσεν στέφανον ἐξ ἐλαίας, ὅπου δὲ θῆλυ δέσμην ἐρίων. Ὁ στέφανος ἦν σύμβολον ἀνδρικῆς ἀσχολίας ἐν τῷ ἀγρῷ, ἡ δὲ δέσμη γυναικείων ἔργων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πατὴρ ἦν κύριος ζωῆς καὶ θανάτου τῶν τέκνων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο τὸ νεογνὸν ἐτίθετο παραχοῆμα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἂν μὲν ἐλάβανεν αὐτὸ ἐν χερσὶν ὑπεχρεοῦτο σιωπηλῶς ἵνα ἀναθρέψῃ αὐτὸ, εἰ δὲ οὐχὶ τὸ νεογέννητον ἐφονεύετο ἢ ἐξετίθετο. Ἀλλὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ βδελυρὸν τοῦτο ἔθος ἦτο παμπάλαιον καταργηθὲν μετέπειτα. Κατὰ τὴν ἐβδόμην ἢ δεκάτην ἡμέραν τῶν γενεθλίων οἱ γονεῖς ἐτέλουν θυσίαν, εἰστίαζον τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους καὶ ἐδίδον ὄνομα εἰς τὸ παιδίον, ἐπειδὴ δὲ οἰκογενειακὰ ὀνόματα δὲν ὑπῆρχον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἀνεκαινίζοντο συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν προπατόρων. Ἵνα ἐξασφαλίσωσι δὲ τοῦ νεογεννήτου πολίτου τὰ δίκαια, ὥφειλον νὰ καταγράψωσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν κατάλογον τῶν φρατρῶν καὶ φυλῶν, ἐγίνετο δὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀπατουρίων μετὰ τελετῶν καὶ πομπῶν. Οἱ γονεῖς ὠρκίζοντο ὅτι ὁ παῖς εἶναι υἱὸς πολίτου καὶ πολιτίδος γεγεννημένος ἐκ νομίμου γάμου. Συνήθως δὲ ἐγίνετο ἡ τελετὴ αὕτη τὸν τρίτον ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἐνιαυτόν. Γενόμενος δὲ ὁ νέος ὀκτακαιδεκαέτης παρελαμβάνετο εἰς τοὺς ἐρήθους καὶ ὑπεχρεοῦτο εἰς πολεμικὴν ὑπουργίαν, δίδων ὅμως πρότερον ὄρκον ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ ὅτι δὲν θὰ κατασχύνη τὰ ὅπλα τῆς πόλεως, δὲν θὰ λιποτακτῇ πρὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ δὲν θὰ φρεσθῇ τῆς ζωῆς του ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τελευταῖον εἰκοσαέτης γενόμενος ὁ νέος Ἀθηναῖος κατεγράφετο μετὰξὺ τῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς φυλῆς αὐτοῦ. Ἐκτοτε ἡ δύνατο νὰ ἐκκλησιάζῃ, νὰ λαμβάνη πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ ἂν ὁ πατὴρ αὐτοῦ δὲν ἦτο ζῶν, νὰ διοικῇ ὁ ἴδιος τὴν περιουσίαν του.

Οἱ νέοι ἐξεπαιδεύοντο τὴν γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν. Τὴν πρώτην εἰς τὰ *Γυμνάσια*. Γυμνάσιον δὲ σημαίνει τόπον ἔνθα γυμνοὶ πάντες ἡσκούντο εἰς σωματικούς ἀγῶνας. Τοιοῦτοι τύποι ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας τρεῖς, εἰς τὸ Λύκειον, εἰς τὸν λόφον Κυνόσαργες καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ οἱ τρεῖς ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ἦσαν εὐρὴα οἰκοδομήματα περικυκλωμένα ὑπὸ κήπων καὶ ἐνὸς ἱεροῦ ἄλσους. Πρῶτον εἰσῆρχετο τις εἰς τετράγωνον αὐλὴν, ἣτις εἶχε περὶ αὐτὴν στοὰς καὶ οἰκοδομήματα. Εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς ὑπῆρχον

μεγάλαι αἴθουσαι μετὰ ἐδρῶν, ἔνθα οἱ φιλόσοφοι, οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ ῥήτορες ἤθροζον καὶ ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς αὐτῶν εἰς τὴν τετάρτην ὑπῆρχον οἰκήματα λουτρῶνων καὶ ἕτερα χρεῖωδῆ τοῦ γυμνασίου. Ἐκ τῆς πρώτης αὐλῆς εἰσῆρχοντο εἰς δευτέραν τετράγωνον ἐπίσης, εἰς τῆς ὁποίας τὰς τρεῖς πλευρὰς ἦσαν μεγάλαι στοαί, εἰς μίαν δὲ τούτων καλουμένην *ἑυστός* ἐγυμνάζοντο, ἤγουν ἡσκούντο γυμνοὶ ἡσφαλισμένοι κατὰ τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς κακοκαιρίας καὶ κεχωρισμένοι τῶν θεατῶν ἐξεμάνθανον τὴν πάλην οἱ νέοι. Πέραν τοῦ *ἑυστοῦ* ἦτο μακρὸς διάδρομος προωρισμένος διὰ τοὺς γυμναζομένους τὸ *τρέξιμον*, ἡ τοὺς δρομεῖς. Ἐκτὸς τῶν Γυμνασίων ὑπῆρχον καὶ αἱ λεγόμεναι *παλαιστραι* ἀλλ' αὗται ἐχρησίμευον διὰ τοὺς ἐμπείρους ἤδη καὶ διὰ τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος παλαιστάς, οἵτινες ὠνομάζοντο *ἀθληταί*. Καί τοι δὲ οἱ ἀρχαῖοι ἐτίμων ὑπερβαλλόντως τὴν μουσικὴν ὡς ἀναγκαίαν πρὸς ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν πασῶν τῶν δυνάμεων καὶ ὡς ἐξαιρετον πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴν, οὐχ' ἥττον ἐγίνωσκον καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προεγιννομένην βλάβην καὶ τὴν υπερβολικὴν καὶ μοναδικὴν ἀσκήσιν τοῦ σώματος ἀπεδοκίμαζον ὡς φέρουσιν τοὺς νέους εἰς ὁμότητα καὶ ἀγριότητα.

ὑπὸ τὸ ὄνομα Μουσικῆ δὲν ἐνόουν οἱ ἀρχαῖοι μόνον τὴν σημερινὴν τέχνην τοῦ ᾄδειν καὶ κρούειν διάφορα ὄργανα, ἀλλ' ἐν γένει πάσας τὰς καλὰς τέχνας τοῦ προφορικοῦ λόγου. Οἱ ποιηταὶ καὶ ἐξαιρέτως ὁ Ὅμηρος ἦσαν ἡ βάσις τῆς παρ' Ἑλλήσι παιδεύσεως. Ἐν τῷ Ὁμήρῳ ἐξεμάνθανον οἱ παῖδες τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ταχέως ἐγίνωσκον νὰ ἀπαγγέλωσιν ἐκ στήθους χωρία ὁμηρικὰ καθὼς καὶ ἄλλων ποιητῶν. Τοιοῦτῳ τῷ τρόπῳ διηυθύνετο ἡ κρίσις αὐτῶν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐγεννᾶτο παρ' αὐτοῖς ὁ περὶ τοῦ καλοῦ ἐνθουσιασμός, αἰσθημα ὃξὺ καὶ θαυμαστὴ φιλοκαλία. Ὁ Ὅμηρος αὐτὸς εἶχεν ἐκτιμῆσαι καὶ συστήσει τοῖς Ἕλλησι τὰ ἀγαθὰ τῶν Μουσῶν ὡς τὸ εὐγενέστατον τοῦ Οὐρανοῦ δῶρημα, τοῦτο δὲ ἦτο τὸ κυρίως ἀνθρώπινον μέρος τῆς παιδείας. Πράγματα ἀφορῶντα μόνον εἰς κέρδος ἐνόμιζον ἀνάξια ἐλευθέρου πολίτου, διὸ εὐλόγως καὶ ὁ Ὁράτιος μακαρίζει τοὺς Ἕλληνας λέγων ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν αὐτῶν σύστημα δὲν τοὺς ὠδήγει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς μέριμναν περὶ τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, καθὼς τοὺς Ῥωμαίους.

ΠΛΑΝΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΔΗΨΕΙΣ

Στοιχεῖα, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, γνωστὰ ἦσαν τὰ τέσσαρα ταῦτα. Τὸ Πῦρ, τὸ Ὑδωρ, ὁ Ἄηρ, καὶ ἡ Γῆ. Στοιχεῖα ὠνόμασαν μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τοὺς Ἀστέρας καὶ πάντα τὰ οὐράνια σώματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδόξαζον νομίζοντες αὐτὰ, ἢ ὡς Δαίμονας, ἢ ὡς ὑπὸ Δαιμόνων (πνευμάτων) ἐπιστατούμενα διὰ τοῦτο ὡς τοιαῦτα, τὰ ἐλάτρευον ὡς Θεότητες, πιστεύοντες ὅτι εἶχον ἐπιρροὴν εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς πράξεις καὶ τὰς τύχας. Οἱ Νεοπλατωνικοὶ μάλιστα διέκρινον αὐτὰ, λαβόντες καὶ ταῦτα

μετά ἄλλων πολλῶν δεισιδαιμονιῶν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, διαρροῦντες εἰς Δαιμόνια ἀγαθὰ, ἢ Ἀγαθοδαίμονας, καὶ εἰς Δαιμόνια πονηρὰ ἢ Κακοδαίμονας, καὶ ὠνόμαζον αὐτὰ ἐξαιρέτως Στοιχεῖα. Στοιχεῖον λοιπὸν ἦτον ὁ Δαίμων, ἡ Μοῖρα, ἡ Τύχη ἐκάστου. Ἐκ τούτων ἐπήγασαν ἡ Ἀστρολογία καὶ ἡ Μαγεία, τὰ φίλτρα, καὶ ἡ δι' Ἐπωδῶν, ἡ διὰ φυλακτηρίων ἰατρεία, ἢ καὶ ἡ προξένσις νότων, δι' ἐπικλήσεως τῶν δαιμόνων· ἐν ἐνὶ λόγῳ αἱ παντὸς εἶδους δεισιδαιμονίαι, αἵτινες ἐσκότισαν καὶ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν, καὶ αἵτινες σκοτίζουσι ἔτι καὶ σήμερον πολλοὺς λαοὺς, οὐ μόνον τῆς Ἀνατολῆς ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης. Καὶ οἱ Γραικο-Ρωμαῖοι αὐτοὶ Αὐτοκράτορες δὲν ἔπαυσαν, μέχρι τῆς ἀλώσεως νὰ πλανῶνται ὑπὸ τοιούτων μωρῶν προλήψεων, ὁποίας καὶ βασιλεῖς τῆς Δύσεως εἶχον μέχρι σχεδὸν τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος. Ταύτας, καίτοι καὶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ ἡ ὑγιαίνουσα καὶ ὀρθὴ φιλοσοφία δὲν ἔπαυσαν νὰ καταπολεμῶσι διηνεκῶς, δὲν ἴσχυσαν ὅμως μέχρι τοῦδε νὰ ἐκριώσωσιν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν ἀμαθῶν. Καὶ οἱ Σουλτάνοι τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Περσίας οἱ Σάχαι ἔχουσι τοὺς ἑαυτῶν Μάντας. Ἐκ τοιούτων μωρῶν ἀρχῶν καὶ προλήψεων ἐγεννήθη καὶ ἡ περιβόητος Σολομωνικὴ Βίβλος, μέσον θαυμαστὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν λαοπλάνων ἵνα κερδαίνωσι τῶν μωρῶν ἀνθρώπων τὰ χρήματα. Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ἐπήγασαν καὶ τὰ Στοιχεῖα, ἅτινα ὠνόμαζον καὶ Τελώνια καὶ Τελέσματα (ἐξ οὗ πιθανόν τὸ Ταλισμάν τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων), καὶ τὰ Φυλακτήρια (Χαμαλία ἢ Νοσκάδες τῶν Δερβίσιδων). Πλάνη, ἦν τινα πρὸς ταῖς ἄλλαις μετεχειρίσθησαν καὶ οἱ Γνωστικοὶ αἰρετικοὶ τῆς πρώτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἀποδίδοντες τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν Σολομῶντα! Ἐφ' ἐνὸς τῶν Φυλακτηρίων τούτων ἐφέρετο ἡ ἐπιγραφή ΙΑΩ ΣΟΛΟΜΩΝ ΣΑΒΑΩΘ. Ἐκ παρομοίων ἀρχῶν ἐπήγασε καὶ ἡ λεγομένη τῶν Πυθαγορείων *Πεντάλφα* (πέντε Ἄλφα) ἐσχηματισμένη διὰ τῆς λέξεως ΥΓΕΙΑ, ἣν ἐκεῖνοι μὲν μετεχειρίζοντο ἀπλῶς ὡς γνῶρισμα τῶν συνοπαδῶν αὐτῶν καὶ ὡς εὐχὴν ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιστολῶν των, ἀλλὰ κατόπιν οἱ λαοπλάνοι *Θηλειὰν* τοῦ Σολομῶντος ἔλεγον καταχράμενοι καὶ μυθολογούντες ὅτι δι' αὐτῆς ὁ Σολομῶν ἔδενε τὰ Δαιμόνια καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν εἰς μαγικὰς πράξεις, καὶ προρρήσεις μωρᾶς, καὶ χριστιανοὶ προσέτι μωρότεροι, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτῶν διασποράν.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΙΝΑ

Εἰς τῶν ἐνθερμοτέρων Ἰεραποστόλων τῆς ἐν Λονδίῳ «Ἐταιρίας πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐν Κίνα» ἐπανακάμψας μετὰ μακροχρόνιον ἐν τῇ Σινικῇ διατριβῇ, εἰς Ἀμερικὴν, ἐδημοσίευσε διὰ τινος θρησκευτικῆς ἐφημερίδος μακρὸν ἄρθρον περὶ τοῦ ἐν Κίνα χριστιανισμοῦ ἐκπληξίν καὶ συγκίνησιν διεγείραν με-

ταῦ τοῦ ἀπανταχοῦ πεφωτισμένου χριστιανικοῦ κόσμου, ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῷ διδομένων πληροφοριῶν περὶ τῆς προόδου τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς ἐσχατίας ἐκεῖνας τῆς Ἀσίας. Τοῦ ἄρθρου τούτου παρέχουμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις τὴν ἐξῆς περίληψιν.

Ὁ κ. Ἰωάννης Γρίφιτ (οὗτω καλεῖται ὁ ἱεραπόστολος) ἐπανακάμπτει μετὰ μακροχρόνιον ἐν Κίνα διατριβῇ. Πρὸ αὐτοῦ μέγα παρὰ τοῖς Σίναις ἐθεωρεῖτο ἀμάρτημα ἢ παρὰ ξένων ἐκμάθησις τῆς γλώσσης αὐτῶν, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἡ ἐκτύπωσις ἔργου ἐν σινικῇ γλώσσῃ. Ὁ πρόγενέστερος τοῦ κ. Γρίφιτ ἱεραπόστολος κ. Μόρσων συνειργάζετο μετὰ τριῶν ἐτέρων προσώπων εἰς τὰ ἐνδότατα θαλάμου τινος, ἐπιμελῶς κεκλεισμένου ὅπως ἢ ἀπρόσιτος παντὶ περιέργῳ. Ἡ κυριώτερα τοῦ ἱεραποστόλου τούτου ἐργασία, μεγίστης ὠφελείας πρόξενος ἀποδόσα, ἦν ἡ σύνταξις καλλίστου καὶ εὐμεθοῦς *Λεξικοῦ τῆς Σινικῆς γλώσσης*. Ἀπείργετο ὅμως πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἵνα κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον· ἡ ἀχανὴς χώρα ἦν κεκλεισμένη ἔμπροσθεν αὐτῶν. Μετὰ 26 ἐνιαυτῶν ἐπιμόνους προσπάθειας μόλις ἠδυνήθη ἵνα ποιήσῃ δέκα προσηλύτους. Πλὴν ἄλλ' ὅμως διηκούλυνε τὸ ἔργον τῶν μετ' αὐτὸν ἱεραποστόλων. Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ναγκάης, τῷ 1842 διομοιογηθεῖσαν, ἐννέα λιμένες ἠνεώχθησαν εἰς τοὺς ἄλλοδαπούς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1858 πᾶσα ἡ χώρα εἶναι προσιτὴ εἰς τε τοὺς ἐμπόρους καὶ Ἰεραποστόλους. Ὅτε ὁ κ. Γρίφιτ μετέβη ἐκεῖ, πρὸ 25 περίπου ἐνιαυτῶν, πέντε μόνον πόλεις ἠδύναντο νὰ κατοικήσωσιν οἱ ξένοι, τὸ ἀχανὲς ἐσωτερικὸν ἦτον εἰσέτι κεκλεισμένον καὶ μόνον εἰκοσιτετράωρος διατριβὴ ἐπετρέπετο. Νῦν δὲ σύμπασα ἡ Αὐτοκρατορία εἶναι ἀνοικτὴ καὶ οἱ ἱεραπόστολοι ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως δύνανται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν, πόλιν καὶ κόμην. Ὁ κ. Γρίφιτ ἐπεσκέψατο ἐννέα ἐπαρχίας. Αἱ δέκα καὶ τρεῖς ἐπαρχίαι, ἐκ τῶν δέκα καὶ ὀκτὼ εἰς ἃς διήρτηται τὸ Σινικὸν Κράτος, κατέχονται σήμερον ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων, κηρυττόντων ἐν πλήρει ἀνέσει καὶ ἐλευθερίᾳ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰς σημαντικωτέρας πόλεις· ἡ Ἰερὰ Βίβλος καὶ ἔτεραι χριστιανικαὶ πραγματεῖαι κυκλοφοροῦσι κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων. Ἐκκλησίαι κηρύθθησαν εἰς τοὺς λιμένας καὶ εἰς πολλὰς νήσους καὶ πόλεις καὶ κόμας δύνανται νὰ ἀπαντήσῃ χριστιανούς· εἰς πᾶσαν πόλιν. Ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ *Hupeh*, εὐρυτέρα κατὰ τὴν ἑκτασιν τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας ὁμοῦ, ἔνθα ὁ κ. Γρίφιτ εἰργάζετο τὰ 20 τελευταῖα ἔτη, ἐν μέσῳ πληθυσμοῦ 20 ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ὑπάρχουσιν 7 ὀχυραὶ πόλεις, ἐν αἷς δὲν ἐπάτησεν εἰσέτι τὸν πόδα ἱεραπόστολος.

Ποιεῖται εἰτα λόγον ὁ ἀκάματος τοῦ Εὐαγγελίου σκαπανεὺς περὶ μεγαλοπρεποῦς τινος πόλεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Kiang si Which*, ἣν ἐπεσκέψατο μετὰ τοῦ κ. Ἀρχιερέως ἱεραποστόλου τῆς Σκωτικῆς Ἐταιρίας. Οὐδὲν ἱεραποστολικὸν ἔργον εἶχεν εἰσαχθῇ πρὸ τούτων ἐνταῦθα καὶ οὐδεὶς ξένος εἶχε μεταβῇ ποτὲ ἐκεῖ. Ἐν τούτοις ὁ κ. Γρίφιτ καὶ ὁ συνεργάτης αὐτοῦ κατ-